

КОМПЕТЕНТІСНІ ТА ЦИФРОВІ ВИМІРИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

УДК 378.091.12:159.98

DOI: <https://doi.org/10.32342/3041-2196-2026-1-31-4>

М. В. БУЛГАК,

*Магістр із соціальної роботи,
здобувач ступеня доктора філософії,
спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями),
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» (м. Дніпро, Україна)*
<https://orcid.org/0009-0000-5137-158X>

СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ ДО КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Статтю присвячено теоретичному обґрунтуванню структури готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до консультативної діяльності в умовах сучасної професійної підготовки. Актуальність дослідження зумовлена зростанням потреби у фахівцях, здатних здійснювати ефективну консультативну взаємодію в умовах сучасних соціальних викликів, кризових і травматичних ситуацій, а також необхідністю забезпечення цілісної професійної готовності до надання консультативної допомоги різним категоріям клієнтів. У статті показано, що консультативна діяльність у соціономічній сфері має складний міждисциплінарний характер і потребує інтеграції професійних знань, практичних умінь, особистісних якостей та професійно-ціннісних орієнтацій.

На основі аналізу сучасних наукових досліджень уточнено сутність готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до консультативної діяльності як інтегративного особистісно-професійного утворення. Визначено основні підходи до розуміння структури професійної готовності у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Увагу зосереджено на міждисциплінарному змісті консультативної діяльності, значенні професійної мотивації, рефлексивної позиції, консультативних умінь та професійно значущих особистісних якостей у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери.

У статті обґрунтовано структуру готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до консультативної діяльності, яка включає мотиваційно-ціннісний, когнітивно-інтегративний, операційно-професійний та особистісно-рефлексивний компоненти. Охарактеризовано критерії та показники сформованості кожного компонента, визначено їх зміст і роль у забезпеченні готовності до консультативної взаємодії. Доведено, що ефективна підготовка майбутніх фахівців соціономічної сфери до консультативної діяльності потребує поєднання теоретичної підготовки, розвитку практичних консультативних умінь, формування професійно-ціннісної спрямованості та здатності до професійної рефлексії й саморозвитку.

Зроблено висновок, що запропонована структура готовності дозволяє комплексно розглядати процес професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до консультативної діяльності та створює теоретичне підґрунтя для подальшого дослідження педагогічних умов і моделей формування консультативної готовності у процесі професійної освіти.

Ключові слова: *готовність до консультативної діяльності, майбутні фахівці соціономічної сфери, консультативна діяльність, професійна підготовка, структура готовності, консультативна взаємодія, професійна рефлексія, міждисциплінарна інтеграція*

Постановка проблеми. У сучасних умовах суспільних трансформацій, зростання психоемоційного навантаження, поширення кризових і травматичних ситуацій особливої актуальності набуває проблема професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до консультативної діяльності. Консультативна взаємодія нині є важливим напрямом професійної допомоги особистості в умовах невизначеності, соціальної нестабільності, психологічних труднощів та потреби в підтримці. Особливого значення це набуває в умовах війни, коли суттєво зростає потреба у фахівцях, здатних надавати кваліфіковану консультативну допомогу різним категоріям населення.

Сучасна консультативна діяльність характеризується міждисциплінарністю, складністю професійних завдань та необхідністю поєднання психологічних, педагогічних і соціальних знань із практичними вміннями професійної взаємодії. У зв'язку з цим підготовка майбутніх фахівців соціономічної сфери не може обмежуватися лише формуванням теоретичних знань, а потребує розвитку професійної мотивації, консультативних умінь, рефлексивності, емоційної стійкості та готовності до професійного саморозвитку.

Аналіз наукових праць свідчить, що проблема готовності до консультативної діяльності перебуває в полі уваги як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Водночас у сучасній науці відсутній єдиний підхід до визначення структури готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до консультативної діяльності, її компонентного складу, критеріїв і показників сформованості. Це зумовлює необхідність теоретичного осмислення структурних складників зазначеного феномену й обґрунтування цілісної системи професійної готовності майбутніх фахівців до здійснення консультативної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних наукових досліджень засвідчує, що проблема готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до консультативної діяльності набуває особливої актуальності у зв'язку зі зростанням складності соціальних запитів, поширенням кризових і травматичних ситуацій та необхідністю забезпечення ефективної професійної допомоги різним категоріям клієнтів. У сучасній психолого-педагогічній літературі консультативна діяльність дедалі частіше розглядається не лише як окремий напрям професійної практики, а як складний міждисциплінарний процес, що поєднує психологічні, педагогічні, соціальні та комунікативні аспекти професійної взаємодії [Corey, 2017; Payne, 2014].

Попри значну кількість наукових праць, присвячених проблемі професійної підготовки майбутніх фахівців допомагаючих професій, у сучасній науці відсутній єдиний підхід до визначення структури готовності саме до консультативної діяльності. Дослідники пропонують різні моделі професійної готовності, акцентуючи увагу на мотиваційних, когнітивних, діяльнісних або особистісних аспектах професійного становлення майбутнього фахівця. Це пояснюється складністю консультативної діяльності, її багатовимірністю та залежністю не лише від рівня професійних знань, а й від сформованості особистісної позиції, професійної рефлексії, етичної відповідальності та здатності до конструктивної взаємодії з клієнтом.

У вітчизняних психолого-педагогічних дослідженнях готовність до консультативної діяльності переважно розглядають як інтегративне особистісно-професійне утворення, що охоплює систему професійних знань, практичних умінь, професійно значущих якостей і мотиваційно-ціннісних орієнтацій. Зокрема, Н. Байбекова [2013] визначає готовність майбутніх психологів до консультативної діяльності через взаємозв'язок мотиваційно-ціннісного, знаннево-діяльнісного та особистісно-оцінювального компонентів. Подібного підходу дотримуються Н. Антонова [2010], Г. Гончаровська [2023], Д. Данко [2012], І. Калиновська [2020] та О. Повідайчик [2019], які наголошують, що професійна готовність не може обмежуватися лише засвоєнням теоретичних знань або формуванням окремих професійних умінь, а передбачає розвиток цілісної професійної позиції майбутнього фахівця.

У сучасних дослідженнях особливу увагу приділяють мотиваційно-ціннісному аспекту готовності до консультативної діяльності. Науковці підкреслюють, що ефективність професійної допомоги значною мірою визначається гуманістичною спрямованістю особистості фахівця, його готовністю до підтримки іншої людини, прийняттям етичних принципів професії та усвідомленням соціальної значущості консультативної взаємодії.

Значний вплив на розвиток цього підходу мали ідеї гуманістичної психології, насамперед концепція К. Роджерса, відповідно до якої консультативна взаємодія має ґрунтуватися на емпатії, автентичності та безумовному позитивному прийнятті клієнта [Rogers, 1961]. Г. Іган [Egan, 2013], розвиваючи ідеї професійної допомоги, наголошував, що консультативна діяльність вимагає не лише професійної компетентності, а й внутрішньої готовності консультанта до відповідальної та підтримувальної взаємодії з клієнтом.

Водночас сучасні психолого-педагогічні дослідження демонструють посилення уваги до когнітивного та міждисциплінарного аспектів професійної готовності. А. Т. Бек [Beck, 1976] і А. Елліс [Ellis, 1962] підкреслювали, що ефективна консультативна допомога неможлива без глибокого розуміння когнітивних механізмів поведінки особистості, особливостей формування дезадаптивних установок, способів інтерпретації життєвого досвіду та поведінкових реакцій клієнта. Своєю чергою, Г. Корі [Corey, 2017] наголошував, що сучасна консультативна практика потребує інтеграції різних підходів до консультування залежно від запиту клієнта, специфіки ситуації та професійного контексту, а тому професійна підготовка майбутніх фахівців має формувати здатність до гнучкого міждисциплінарного мислення.

Проблема міждисциплінарної інтеграції особливо активно розробляється у працях М. Пейна [Paune, 2014], який розглядає професійну допомогу як комплексну діяльність, що потребує поєднання психологічних, соціальних і педагогічних знань для цілісного аналізу проблем клієнта та визначення стратегій підтримки. У сучасних умовах ця проблема набуває особливої значущості у зв'язку з необхідністю роботи з кризовими станами, наслідками психотравматичного досвіду та складними соціальними ситуаціями. У контексті травмо-інформованих підходів (trauma-informed approaches), представлених у працях Дж. Левенсон [Levenson, 2020], підкреслюється, що консультативна допомога повинна враховувати вплив травматичного досвіду на психоемоційний стан особистості, забезпечувати психологічну безпеку клієнта й орієнтуватися на ресурсний підхід у професійній взаємодії.

Окремий напрям сучасних досліджень пов'язаний із практичним виміром готовності до консультативної діяльності. Науковці наголошують, що професійна ефективність фахівця визначається не лише знанням теоретичних концепцій, а й здатністю реалізовувати консультативну взаємодію у конкретних професійних ситуаціях. У моделі «skilled helper» (кваліфікований помічник) Г. Іган [Egan, 2013] розглядає консультативний процес як систему послідовних професійних дій, що передбачає здатність аналізувати проблему клієнта, організовувати підтримувальну взаємодію та сприяти пошуку конструктивних рішень. Г. Корі [Corey, 2017] також підкреслює, що консультативна практика потребує сформованості професійних комунікативних умінь, володіння консультативними техніками та здатності адаптувати їх відповідно до особливостей клієнта й умов взаємодії.

У сучасних умовах значна увага приділяється цифровізації консультативної практики. Дослідження Дж. Торуса, К. Дж. Мірік, Н. Раусе-Рікуперо та Дж. Ферта акцентують увагу на розвитку онлайн-консультування, необхідності формування цифрової компетентності майбутніх фахівців та готовності використовувати сучасні цифрові технології у процесі професійної допомоги [Torous et al., 2020]. Подібні тенденції суттєво змінюють вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери та розширюють зміст їхньої готовності до консультативної діяльності.

Поряд із цим у сучасній науці дедалі більше уваги приділяється особистісно-рефлексивному аспекту професійної готовності. Дослідники наголошують, що консультативна діяльність безпосередньо пов'язана з особистістю самого фахівця, його емоційною стійкістю, здатністю до емпатії, професійної рефлексії та саморегуляції. Значущість рефлексії у професійній діяльності обґрунтовується у працях Д. Шена [Schön, 1983], який розглядає сучасного фахівця як «рефлексивного практика», здатного аналізувати власний досвід, переосмислювати професійні рішення та адаптувати свою діяльність до нестандартних ситуацій. У сучасних дослідженнях професій допомагаючого типу також акцентується увага на важливості усвідомлення меж власної компетентності, готовності до супервізії та профілактики професійного виснаження [Grant & Kinman, 2014; Corey et al., 2015].

Як висновок, аналіз сучасних наукових досліджень засвідчує, що проблема готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до консультативної діяльності має комплексний і міждисциплінарний характер. У більшості досліджень професійна готовність розглядають як поєднання мотиваційно-ціннісних, когнітивних, діяльнісних і особистісно-рефлексивних складників. Водночас недостатньо обґрунтованими залишаються питання цілісної структури готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери саме до консультативної діяльності, що актуалізує необхідність подальшого теоретичного уточнення її компонентного складу, критеріїв та показників сформованості.

Попри значну кількість наукових праць, присвячених проблемі професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери, у сучасних дослідженнях недостатньо цілісно обґрунтовано структуру готовності саме до консультативної діяльності як інтегративного особистісно-професійного феномена. Наявні наукові підходи переважно акцентують увагу на окремих аспектах професійної готовності – мотиваційному, когнітивному, діяльнісному або особистісному, однак недостатньо висвітлюють їх взаємозв'язок у контексті міждисциплінарної консультативної практики. Потребують подальшого теоретичного уточнення компонентний склад готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до консультативної діяльності, критерії та показники її сформованості, а також характеристика рівнів сформованості даного феномена з урахуванням сучасних соціальних викликів, зокрема кризових і травматичних умов професійної взаємодії.

Формулювання цілей статті. Метою статті є теоретичне обґрунтування структури готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до консультативної діяльності, визначення її основних компонентів, критеріїв, показників та рівнів сформованості в контексті сучасних підходів до професійної підготовки фахівців допомагаючих професій.

У статті використано теоретичні **методи дослідження**, що охоплює аналіз, синтез, порівняння, систематизацію та узагальнення психолого-педагогічної літератури з питань професійної підготовки, консультативної діяльності, професійної готовності, міждисциплінарної інтеграції та особистісно-професійного розвитку фахівців допоміжних професій. Дослідження здійснено на засадах системного, компетентнісного, особистісно орієнтованого та міждисциплінарного підходів, що дало змогу розглянути готовність до консультативної діяльності як цілісне особистісно-професійне утворення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У межах дослідження готовність майбутніх фахівців соціономічної сфери до консультативної діяльності розглядається як цілісне особистісно-професійне утворення, що забезпечує здатність фахівця ефективно здійснювати консультативну взаємодію, аналізувати запит клієнта, добирати доцільні стратегії допомоги та діяти відповідально в умовах складних професійних ситуацій [Антонова, 2010; Corey, 2017]. Такий підхід дає змогу розглядати готовність не як окрему професійну якість або сукупність знань і вмінь, а як багаторівневу систему, у якій поєднуються мотиваційні, когнітивні, практичні та особистісно-рефлексивні характеристики майбутнього фахівця.

Із урахуванням міждисциплінарного характеру консультативної діяльності структура готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до її здійснення охоплює чотири взаємопов'язані компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-інтегративний, операційно-професійний та особистісно-рефлексивний [Байбекова, 2013; Повідайчик, 2019]. Кожен із них відображає окремий аспект професійної підготовки, однак лише у взаємозв'язку вони забезпечують цілісну готовність майбутнього фахівця до консультативної взаємодії. Саме тому запропонована структура має системний характер і дозволяє комплексно оцінити як внутрішню професійну позицію здобувача освіти, так і його знання, практичні вміння, особистісні якості та здатність до рефлексії.

Мотиваційно-ціннісний компонент є базовим у структурі готовності, оскільки визначає внутрішню спрямованість майбутнього фахівця на консультативну діяльність. Його зміст пов'язаний з усвідомленням соціальної значущості консультативної допомоги, прийняттям гуманістичних і етичних цінностей професії, орієнтацією на підтримку клієнта, відповідальним ставленням до професійної взаємодії та готовністю до професійного саморозвитку [Rogers, 1961; Egan, 2013]. Консультативна діяльність у соціономічній сфері передбачає не формальне виконання професійних функцій, а ціннісно зорієнтовану взаємодію з людиною, яка перебуває у складній життєвій, кризовій або емоційно

напруженій ситуації. Тому важливо, щоб майбутній фахівець не лише володів певними знаннями, а й усвідомлював гуманістичну місію консультативної допомоги.

Показниками мотиваційно-ціннісного компонента є усвідомлення значущості консультативної діяльності, професійна мотивація до консультативної взаємодії, мотивація досягнень, прийняття гуманістичних та етичних цінностей допомоги, готовність до відповідального виконання консультативних функцій, орієнтація на професійний саморозвиток і сформованість позитивних життєвих установок [McClelland, 1987; Rogers, 1961]. У цьому контексті мотивація майбутнього фахівця має не лише пізнавальний або кар'єрний характер, а передусім пов'язується з готовністю допомагати, підтримувати, дотримуватися професійних меж і розуміти наслідки власних рішень у консультативній взаємодії.

Когнітивно-інтегративний компонент відображає змістову та аналітичну основу готовності до консультативної діяльності. Він охоплює систему професійних знань, необхідних для розуміння сутності консультативної взаємодії, її принципів, функцій, етапів і методів. Однак специфіка цього компонента полягає не лише в накопиченні знань, а й у здатності інтегрувати їх для аналізу конкретних професійних ситуацій [Corey, 2017; Payne, 2014]. Консультативна діяльність майбутніх фахівців соціономічної сфери завжди виходить за межі однієї галузі знань, оскільки проблеми клієнта можуть мати психологічні, соціальні, педагогічні, комунікативні, сімейні, професійні або кризові передумови.

Основними показниками цього компонента є знання сутності, принципів і функцій консультативної діяльності, розуміння етапів консультативного процесу, знання основних підходів до консультування, здатність інтегрувати психологічні, педагогічні та соціальні знання, а також розуміння специфіки роботи з клієнтами у кризових, травматичних і складних життєвих ситуаціях [Beck, 1976; Ellis, 1962]. Особливо важливим є формування в майбутнього фахівця здатності бачити проблему клієнта не фрагментарно, а цілісно: у зв'язку з його емоційним станом, життєвим контекстом, соціальним оточенням, ресурсами підтримки та можливими ризиками. Саме тому когнітивно-інтегративний компонент виконує не лише інформаційну, а й аналітичну, інтерпретаційну та прогностичну функції.

Особливого значення розгляданий компонент набуває в умовах сучасних соціальних викликів, коли консультативна допомога потребує розуміння особливостей кризових станів, психотравмального досвіду, емоційної нестабільності та соціальної дезадаптації особистості [Levenson, 2020]. У зв'язку з цим майбутній фахівець має бути здатним не лише відтворювати теоретичні знання, а й адаптувати їх до конкретних професійних ситуацій.

Операційно-професійний компонент характеризує практичну здатність майбутнього фахівця реалізовувати консультативну діяльність у конкретних професійних ситуаціях. Він відображає перехід від теоретичного розуміння консультування до практичного здійснення професійної допомоги. Зміст цього компонента охоплює сформованість консультативних умінь, володіння базовими техніками взаємодії, здатність встановлювати контакт із клієнтом, визначати запит, аналізувати проблемну ситуацію та добирати доцільні стратегії підтримки [Egan, 2013; Corey, 2017].

До показників операційно-професійного компонента належать уміння встановлювати професійний контакт із клієнтом, уміння визначати запит і аналізувати проблемну ситуацію, володіння базовими консультативними техніками, здатність обирати та реалізовувати стратегію консультативної допомоги, уміння працювати з кризовими ситуаціями, а також здатність до міжпрофесійної взаємодії та координації допомоги [Corey, 2017; Payne, 2014]. Особливість цього компонента полягає в тому, що консультативна діяльність не може бути зведена до механічного використання окремих технік. Вона потребує гнучкого професійного реагування, здатності адаптувати дії до індивідуального запиту клієнта, рівня складності ситуації та умов, у яких здійснюється допомога.

Важливого значення в сучасних умовах набуває також готовність майбутнього фахівця працювати з кризовими й емоційно напруженими ситуаціями, надавати первинну психологічну підтримку, діяти в умовах невизначеності та взаємодіяти з іншими спеціалістами [Levenson, 2020]. Це передбачає розвиток професійної адаптивності, комунікативної гнучкості, уміння визначати межі власної компетентності та за потреби перенаправляти клієнта до інших фахівців. Отже, операційно-професійний компонент

забезпечує практичний вимір готовності та визначає здатність майбутнього фахівця застосовувати знання у реальній або змодельованій консультативній практиці.

Особистісно-рефлексивний компонент відображає внутрішні особистісні ресурси майбутнього фахівця, які забезпечують якість консультативної взаємодії та професійну зрілість. У консультативній діяльності особистість фахівця виступає важливим інструментом професійної допомоги, тому значення мають не лише знання й техніки, а й емпатійність, толерантність, емоційна стійкість, етичність, здатність до саморегуляції та професійної рефлексії [Rogers, 1961; Schön, 1983]. Цей компонент забезпечує усвідомлений характер професійної діяльності та дозволяє майбутньому фахівцеві аналізувати власні дії, реакції, професійні труднощі й напрями подальшого розвитку.

Показниками особистісно-рефлексивного компонента є емпатійність і толерантність у взаємодії з клієнтом, здатність до професійної рефлексії, емоційна стійкість і саморегуляція, усвідомлення меж власної компетентності та готовність до супервізії, дотримання етичних принципів консультативної діяльності й орієнтація на професійний саморозвиток [Grant & Kinman, 2014; Corey et al., 2015]. Особливо важливою є здатність майбутнього фахівця зберігати професійну позицію у складних емоційних ситуаціях, не переносити власні переживання на клієнта, дотримуватися меж компетентності та критично оцінювати ефективність власних професійних дій.

Рефлексивність у цій структурі виконує інтегративну функцію, оскільки дає змогу майбутньому фахівцеві осмислювати власний досвід, оцінювати відповідність професійних дій запиту клієнта, виявляти помилки та визначати напрями вдосконалення [Schön, 1983]. Без сформованої рефлексії консультативна діяльність може набувати формального або технічно-імітаційного характеру, коли студент відтворює окремі прийоми без глибокого розуміння їхньої доцільності. Саме тому особистісно-рефлексивний компонент є необхідною умовою професійної відповідальності, саморегуляції та подальшого професійного зростання.

Для комплексного оцінювання сформованості готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до консультативної діяльності доцільно визначати відповідні критерії та показники. Мотиваційно-ціннісному компоненту відповідає мотиваційно-спрямовувальний критерій, який дає змогу оцінити характер професійних мотивів, ціннісних орієнтацій і ставлення до консультативної взаємодії. Когнітивно-інтегративному компоненту відповідає когнітивний критерій, що відображає рівень теоретичної підготовленості, міждисциплінарної обізнаності та здатності застосовувати знання для аналізу професійних ситуацій. Операційно-професійному компоненту відповідає діяльнісний критерій, який характеризує сформованість практичних консультативних умінь. Особистісно-рефлексивному компоненту відповідає рефлексивно-особистісний критерій, що дозволяє оцінити професійно значущі особистісні якості, етичність, емоційну саморегуляцію та здатність до професійного самоаналізу [Антонова, 2010; Повідайчик, 2019].

Узагальнення визначених компонентів, критеріїв і показників дозволяє виокремити високий, середній і низький рівні сформованості готовності до консультативної діяльності. Високий рівень характеризується стійкою професійною мотивацією, усвідомленням соціальної та гуманістичної значущості консультативної діяльності, сформованою системою міждисциплінарних знань, здатністю самостійно аналізувати консультативні ситуації, добирати адекватні стратегії допомоги, дотримуватися етичних норм, здійснювати професійну рефлексію та визнавати межі власної компетентності.

Середній рівень виявляється у загальному розумінні значущості консультативної діяльності та наявності базової професійної мотивації, яка може мати нестійкий характер. Знання про консультативну діяльність є достатніми, але фрагментарними; практичні вміння сформовані на базовому рівні, однак студент потребує підтримки у виборі стратегії допомоги, аналізі складних ситуацій і рефлексивному осмисленні власної діяльності. Низький рівень характеризується слабкою професійною мотивацією, формальним ставленням до консультативної діяльності, фрагментарністю знань, труднощами у встановленні контакту з клієнтом, визначенні запиту, доборі технік допомоги, низьким рівнем рефлексії та недостатнім усвідомленням професійних меж.

Структура готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до консультативної діяльності є цілісною багатокомпонентною системою, у межах якої мотиваційно-

ціннісний компонент визначає професійну спрямованість і ціннісну основу діяльності, когнітивно-інтегративний – систему знань та здатність до їх комплексного застосування, операційно-професійний – сформованість практичних консультативних умінь, а особистісно-рефлексивний – професійну зрілість, етичність, емоційну стійкість і здатність до саморозвитку. Сукупність цих компонентів забезпечує готовність майбутнього фахівця до ефективної консультативної взаємодії та створює підґрунтя для подальшого визначення педагогічних умов її формування у процесі професійної підготовки.

Висновки. Отже, результати теоретичного аналізу дозволили встановити, що готовність майбутніх фахівців соціономічної сфери до консультативної діяльності є складним інтегративним особистісно-професійним утворенням, яке забезпечує здатність ефективно здійснювати консультативну взаємодію в умовах сучасної професійної практики. Визначено, що консультативна діяльність має міждисциплінарний характер і потребує поєднання професійних знань, практичних консультативних умінь, професійно значущих особистісних якостей, сформованої гуманістичної позиції та здатності до професійної рефлексії.

У процесі дослідження обґрунтовано структуру готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до консультативної діяльності, яка включає мотиваційно-ціннісний, когнітивно-інтегративний, операційно-професійний та особистісно-рефлексивний компоненти. Встановлено, що мотиваційно-ціннісний компонент визначає професійну спрямованість особистості, прийняття гуманістичних та етичних цінностей консультативної допомоги, готовність до відповідального виконання професійних функцій і професійного саморозвитку. Когнітивно-інтегративний компонент забезпечує сформованість системи професійних знань та здатність інтегрувати психологічні, педагогічні й соціальні підходи у процесі аналізу консультативних ситуацій. Операційно-професійний компонент характеризує сформованість практичних консультативних умінь, професійної комунікації, здатності добирати адекватні стратегії допомоги та діяти в умовах невизначеності. Особистісно-рефлексивний компонент охоплює професійно значущі особистісні якості, емоційну стійкість, емпатійність, здатність до саморегуляції, професійної рефлексії та усвідомлення меж власної компетентності.

Визначено критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до консультативної діяльності, що дозволяє комплексно оцінювати особливості професійної підготовки майбутніх фахівців та створює теоретичне підґрунтя для подальшого обґрунтування педагогічних умов формування консультативної готовності у процесі професійної освіти.

Список використаних джерел

Антонова, Н. О. (2010). *Психологічні основи розвитку готовності до професійної діяльності психолога*. Слов'янськ: Видавець Маторін Б. І.

Байбекова, Н. (2013). Формування готовності майбутніх психологів до консультативної роботи у вищих педагогічних навчальних закладах. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*, 3, 22–27.

Гончаровська, Г. (2023). *Діалогізація навчального процесу в контексті підготовки майбутніх психологів до консультаційної діяльності в соціальній сфері*. Відновлено з http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/30870/1/13_Goncharovska.pdf

Данко, Д. В. (2012). Компоненти готовності майбутніх соціальних працівників до використання технологій медико-соціальної роботи в професійній діяльності. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*, 24, 43–45.

Калиновська, І. С. (2020). *Підготовка майбутніх практичних психологів до роботи в умовах інклюзивного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів* [Дис. канд. пед. наук, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини]. Умань.

Повідайчик, О. С. (2019). *Теорія і практика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до науково-дослідницької діяльності* [Дис. д-ра пед. наук, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка]. Ужгород; Тернопіль.

Beck, A. T. (1976). *Cognitive therapy and the emotional disorders*. New York, NY: International Universities Press.

- Corey, G. (2017). *Theory and practice of counseling and psychotherapy* (10th ed.). Boston, MA: Cengage Learning.
- Corey, G., Corey, M. S., & Callanan, P. (2015). *Issues and ethics in the helping professions* (9th ed.). Boston, MA: Cengage Learning.
- Egan, G. (2013). *The skilled helper: A problem-management and opportunity-development approach to helping* (10th ed.). Boston, MA: Cengage Learning.
- Ellis, A. (1962). *Reason and emotion in psychotherapy*. New York, NY: Lyle Stuart.
- Grant, L., & Kinman, G. (2014). Emotional resilience in the helping professions and how it can be enhanced. *Health and Social Care Education*, 3(1), 23–34. <https://doi.org/10.11120/hsce.2014.00040>
- Levenson, J. (2020). Trauma-informed social work practice. *Social Work*, 65(2), 105–113. <https://doi.org/10.1093/sw/swaa002>
- McClelland, D. C. (1987). *Human motivation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Payne, M. (2014). *Modern social work theory* (4th ed.). London: Palgrave Macmillan.
- Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Boston, MA: Houghton Mifflin.
- Schön, D. A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. New York, NY: Basic Books.
- Torous, J., Myrick, K. J., Rauseo-Ricupero, N., & Firth, J. (2020). Digital mental health and COVID-19: Using technology today to accelerate the curve on access and quality tomorrow. *JMIR Mental Health*, 7(3), e18848. <https://doi.org/10.2196/18848>

References

- Antonova, N. O. (2010). *Psykhologichni osnovy rozvytku hotovnosti do profesiinoi diialnosti psykhologa* [Psychological foundations of the development of readiness for the professional activity of a psychologist]. Sloviansk, Matorin B.I. Publ., 561 p. (In Ukrainian).
- Baibekova, N. (2013). *Formuvannia hotovnosti maibutnikh psykhologiv do konsultatyvnoi roboty u vyshchyykh pedahohichnykh navchalnykh zakladakh* [Formation of future psychologists' readiness for counseling work in higher pedagogical educational institutions]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychny* [Collection of Scientific Works of Pavlo Tychny Uman State Pedagogical University], no. 3, pp. 22–27. (In Ukrainian).
- Beck, A. T. (1976). *Cognitive therapy and the emotional disorders*. New York, NY, International Universities Press, 356 p.
- Corey, G. (2017). *Theory and practice of counselling and psychotherapy*. Boston, MA, Cengage Learning Publ., 560 p.
- Corey, G., Corey, M.S., & Callanan, P. (2015). *Issues and ethics in the helping professions*. Boston, MA, Cengage Learning Publ., 576 p.
- Danko, D. V. (2012). *Komponenty hotovnosti maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv do vykorystannia tekhnolohii medyko-sotsialnoi roboty v profesiinii diialnosti* [Components of future social workers' readiness to use medical and social work technologies in professional activity]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Pedahohika. Sotsialna robota* [Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social Work], no. 24, pp. 43–45. (In Ukrainian).
- Egan, G. (2013). *The skilled helper: A problem-management and opportunity-development approach to helping*. Boston, MA, Cengage Learning Publ., 480 p.
- Ellis, A. (1962). *Reason and emotion in psychotherapy*. New York, NY, Lyle Stuart Publ., 442 p.
- Grant, L., & Kinman, G. Emotional resilience in the helping professions and how it can be enhanced. *Health and Social Care Education*, 2014, vol. 3, issue 1, pp. 23–34. doi: 10.11120/hsce.2014.00040
- Honcharovska, H. (2023). *Dialohizatsiia navchalnoho protsesu v konteksti pidhotovky maibutnikh psykhologiv do konsultatsiinoi diialnosti v sotsialnii sferi* [Dialogization of the educational process in the context of training future psychologists for counseling activities in the social sphere]. Available at: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/30870/1/13_Goncharovska.pdf (Accessed 31 March 2026). (In Ukrainian).

Kalynovska, I. S. (2020). *Pidhotovka maibutnykh praktychnykh psykholohiv do roboty v umovakh inkluzyvnoho navchannia uchniv zahalnoosvitnykh navchalnykh zakladiv* [Would-be Practical Psychologists' Training to Work at Inclusive Education with the Pupils of Secondary General Educational Establishments]. Diss. cand. ped. sci. Uman, 287 p. (In Ukrainian).

Levenson, J. Trauma-informed social work practice. *Social Work*, 2020, vol. 65, issue 2, pp. 105–113. doi: 10.1093/sw/swaa002

McClelland, D. C. (1987). *Human motivation*. Cambridge, Cambridge University Press, 676 p.

Payne, M. (2014). *Modern social work theory*. London, Palgrave Macmillan Publ., 460 p.

Povidaichyk, O. S. (2019). *Teoriia i praktyka profesiinoi pidhotovky maibutnykh sotsialnykh pratsivnykiv do naukovo-doslidnytskoi diialnosti* [The Theory and Practice of Preparation of Future Social Workers for Scientific Research Activity]. Diss. doct. ped. sci. Uzhhorod; Ternopil, 570 p. (In Ukrainian).

Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Boston, MA, Houghton Mifflin Publ., 420 p.

Schön, D.A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. New York, NY, Basic Books Publ., 374 p.

Torous, J., Myrick, K.J., Rauseo-Ricupero, N., & Firth, J. (2020). Digital mental health and COVID-19: Using technology today to accelerate the curve on access and quality tomorrow. *JMIR Mental Health*, vol. 7, no. 3, an: e18848. doi: 10.2196/18848

STRUCTURE OF READINESS OF FUTURE SPECIALISTS IN THE SOCIONOMIC SPHERE FOR COUNSELLING ACTIVITY: THEORETICAL ANALYSIS

Mykola Bulhak, MA in Social Work, PhD Student, Specialty 015 Professional Education (by specializations), Alfred Nobel University, Dnipro, Ukraine.

E-mail: nikbulgak954@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0000-5137-158X>

DOI: <https://doi.org/10.32342/3041-2196-2026-1-31-4>

Keywords: *readiness for counselling activity, future specialists in the socio-economic sphere, counselling activity, professional training, structure of readiness, counselling interaction, professional reflection, interdisciplinary integration*

In modern psychological and pedagogical studies, the preparation of future specialists in the socio-economic sphere for counselling activity is viewed as an important area of professional education development. Counselling activity is interdisciplinary and requires the integration of psychological, pedagogical, communicative, social, and ethical components of training. Therefore, particular importance is attached to forming future specialists' readiness for counselling interaction, professional support, and constructive assistance to individuals in difficult life situations.

The aim of the study is to theoretically substantiate the structure of readiness of future specialists in the socio-economic sphere for counselling activity, as well as to determine its main components, criteria, indicators, and levels of formation in the context of modern approaches to professional training.

The article uses a theoretical research **method** based on analysis, synthesis, comparison, systematisation, and generalisation of psychological and pedagogical literature on professional training, counselling activity, professional readiness, interdisciplinary integration, and the personal-professional development of specialists in helping professions. The study is based on systemic, competence-based, personality-oriented, and interdisciplinary approaches, which made it possible to consider readiness for counselling activity as a holistic personal and professional formation.

Within the framework of the theoretical analysis, readiness of future specialists in the socio-economic sphere for counselling activity is considered as an integrative personal and professional formation that combines professional motivation, interdisciplinary knowledge, practical counselling skills, professionally significant personal qualities, and the ability for professional reflection. It is substantiated that counselling activity requires not only theoretical preparedness, but also a developed humanitarian orientation, emotional stability, communicative competence, ethical responsibility, and readiness for constructive interaction with different categories of clients.

Particular attention is paid to the components of readiness for counselling activity: motivational-value, cognitive-integrative, operational-professional, and personal-reflective. They cover professional orientation and values, relevant knowledge and interdisciplinary integration, practical counselling and communication skills, emotional stability, empathy, self-regulation, and reflection. Reflection is considered an integrative element that supports conscious professional activity, analysis of experience, and continuous professional development.

The article also identifies criteria and indicators for assessing readiness for counselling activity: motivational-directive, cognitive, activity-based, and reflective-personal. These criteria reflect professional motives and value orientations, theoretical and interdisciplinary preparedness, practical counselling skills, emotional stability, empathy, self-regulation, and professional reflection. Based on them, high, medium, and low levels of readiness formation are distinguished.

Conclusions. *It is substantiated that readiness of future specialists in the socio-economic sphere for counselling activity is a multidimensional integrative formation that combines motivational-value, cognitive-integrative, operational-professional, and personal-reflective components. Their interconnection ensures the formation of professional readiness for effective counselling interaction in modern professional conditions.*

Дата надходження до редакції / Submitted: 19.03.26

Дата прийняття до публікації / Accepted: 21.04.26

Дата публікації / Published: 15.06.26